

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi római kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajukért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt

Ugy a lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Köz művelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Országos Kubinszky-alap.

A »Religio« legközelebbi számaiban egy szép eszmét pendített meg Fonyó Pál, fáradhatlan buzgalmu bajai képezdei hitelemző. Ezen eszme nem más, mint egy „országos Kubinszky-alap” létesítése.

Kubinszky felszentelt püspök és Kalocsa-egyházmegye főtanfőügyelője egy meteor volt a fejlődő magyar tanügy egén, ki pihenést és nyugalmat nem ismerő lángbuzgalmában önmagát emészte föl. Nem akadályoztatva püspöki nehéz teendői által: nem tekintve gyenge testi erejét, évenként bejárta az egész egyházmegyét, megvizsgálva az iskolákat, buzdítva a tanítókat, szervezve a most már szépen virágzó tanítói egyleteket; míg végre két évvel ezelőtt egyik hivatalos körútjában, melynek célja ismét csak a tanügy vala, a kérielhetlen halál váratlanul kioltá a drága életet.

Nem is késtek tisztelői és hálás alattvalói az oly korán elköltözött nagy férfinak drága emlékét megörökíteni s irántai kegyeletüknek egy díszes emlékszóborban adni némi kifejezést. Azóta a hálás kegyelet, mintegy versenyre kelt a boldogult iránti nyilvánulásáiban. Ezt bizonyítják az emlékére veretett emlékérmek; erről tanuskodik a buzgalom az elhunynak hű *arcképét* bírhatni és széles körben ismertté tenni; ez látjuk nyilvánulni ama közohajban is, hogy a példányszerű pap- és páratlan buzgalmu tanférfinak *életrajza* megírassék és így emléke a késő unokákra is hátramaradjon; de ezt igazolja fényesen azon szép eszme is, melynek tárgyát, mint említők, egy országos Kubinszky-alap létesítése képezi.

A mily lelki örömmel szemléljük és constatáljuk mindazon kegyeletes tényeket, melyeket egy lángbuzgalmu apostol emlékének megörökítésére hozott létre a legönzetlenebb tisztelettel vegyes szeretet, ép oly lelkesedéssel üdvözöljük ezen ujonnan megpendített eszmét, melynek tervszerinti megva-

lósulása »monumentum aere perennius« lenne Kubinszky püspök emlékének.

Ezen eszmét mi sokkal üdvösebbnek, a nagy férfi emlékéhez sokkal méltóbbnak, nyilvánulásában sokkal életrevalóbbnak, kihatásában sokkal fontosabbnak s ránk erdélyiekre nézve is sokkal érdekesebbnek tartjuk, hogysen annak egy-két általános vonásában való felemlítésével megelégedhetnénk; szükségesnek véljük azt itt e helyen részletesebben is ismertetni.

A legelső kérdés itt mindenesetre az, hogy mi lenne a *célja* és rendeltetése a Kubinszky-alapnak? „Célja volna — mondja az eszme megpendítője — ezen alapnak a katolikus iskolák szegényebb sorsu tanítóinak s tanférfinak *jobb tehetségű, szorgalmas gyermekeit* középtanodái éveik, valamint egyetemi s más magasabb tanintézetek látogatása alatt bizonyos megfelelő évi segélylyel gyámolítani: — *célja volna a tanítói özvegyeknek és a nagyobb csapással sújtott kath. tanítóknak* lehető és gyors megégyezése; — *célja volna végre a kath. tanintézetekben működött tanítóknak szülőik nélkül maradt árváiról, a mennyiben ezek vagyonnal nem bírnának, keresetre képtelenek, vagy éppen nyomorékok lennének, évi segélyezéssel, vagy pedig erkölcsi támogatás mellett egyes kath. árvaházakba való bejutás által, (sőt ha az alap engedné, később e célra letett egyes alapítványokkal is) rólók addig gondoskodni, illetőleg őket addig anyagilag és erkölcsileg támogatni, míg ruházatuk és élelmük megkeresésére maguk is képesítve lesznek.*”

Miként ebből kitetszik, a tervezett segélyző alap kitűzött célja és rendeltetése megfelelni akar mindazon igényeknek, melyek bizony igen gyakran a tanügy buzgó napszámosai között oly égető szükséggel lépnek előtérbe. És éppen azért nincs, nem lehet, ki, ha a tan- és nevelésügy iránt érző szívvvel bír, ezen életrevaló eszmét örömmel ne üdvözölné.

Mi pedig a *célbavett alap tervrajzai* illeti, az rövid vonásokban ez volna: az alap létesítésére

concurráló tagok lennének *alapító-rendes-törzs-és pártolótagok*. A szervezett vagy ezután szervezendő kath. tanítóegyletek mint *alapítók* volnának hivatalba első sorban, hogy az alapot megvessék; s ezt tennék, ha alapítói czímen annyiszor egy forintot fizetnének egyszer-mindenkorra az alaptőke javára, a hány tagot számlál az egylet. Azonkívül pedig köteleznék magokat, hogy évi bevételeiknek 5 százalékát pl. 10 évre ezen alap gyarapítására engedik át, s hogy tagjaik közt iveket nyitának és bizottságokat küldenek ki a »Kubinszky-alap« gyarapítására. Továbbá a *rendes tagok* évenként 50 krt; a *törzstagok* egyszermindenkorra 10 frtot; a *pártoló tagok* pedig szintén egyszermindenkorra, illetőleg minden további kötelezettség nélkül annyit adnának, amennyit akarnak. A létesítendő alap *kezelésére* vonatkozólag pedig ajánlatba hozatik, hogy az alaptőke kezelésére valamely káptalan kéretnek föl. Ezen káptalanhoz lennének később is az alapító és törzstagok járuléka, ugyszintén az évi egyéb bevételek 10—25 százaléka beszoigáltatva. Az évi bevételeknek az alaptőkéhez nem csatolandó részét a kárpénztárban helyzetnék el. — A folyó ügyek adminisztrációjára két bizottság lenne alakítandó: egy *központi* és egy *kezelő* bizottság. A *központi bizottság* állhatna azon tanító egyletnek, hol az alaptőke elhelyeztetett, székebb körü válaszmányából, belevonva az ugyanott székelő egyházm. tanfelügyelőt és az alaptőkét kezelő kanonokot; ezen bizottsághoz tartoznék a tagokról pontos jegyzéket vezetni, — a tagdíjakat beszédni és elhelyezni, — a tolyamodványokat beszédni, a „kezelő-bizottság“ elé indokolt javaslatot terjeszteni s annak határozatait foganatosítani stb. stb. A *kezelő bizottságnak* pedig, mely ismét a központi bizottságból és a tanító egyletek képviselőiből állana, hatáskörébe tartoznék a segélyezések megszavazása és kiosztása; teendőit pedig az alapszabályok körvonaloznák.

Ime, ez mintegy skelete a megtestesítendő eszmének. Elég erőre, elég életképességre mutat az; s a netán észlelhető hiányok, — úgy hisszük — könnyen lennének pótolhatók.

A buzgó tervező végül azon kérdést sem hagyja figyelmen kívül: ha Magyarország kath. néptanítóinak egy ilyen jellegű *országos segélyalapra* van-e szükségük? Mert ime valaki könnyen azzal állhatna elé: „Entia sine necessitate non sunt multiplicanda.“ Ott van az „Eötvös alap“, a „tanítók árvaháza“, mire még egy új alapról is gondoskodni? A mely esetleges ellenvetést imigy veri vissza: „A kath. tanítói fiainak száz és egy okuk van nevezett intézményektől magukat távol tartani, mert: 1. a közös iskolás tanítók és tanítói kezelik azokat kizárólag, s lesz rá gondjuk, hogy saját elvtársaik és barátaik huzzák hasznát; — 2. a jövőben azon országos tanítói gyűlés fogja azoknak kezelő bizottságát megalkotni, ügyeit megvitatni, melyből kath. tanítói

ságaink, egyházi tanítói fiaink, kath. tanítóképezdéink, felső nép- és polgári iskoláink képviselői ki lettek zárva, s melyben éppen azért ily alapon részt venni elveink és jogaink feladása nélkül alig lehetséges; — 3. nem találom sem a kath. tanítótestülethez méltónak, sem számarányához képest megfelelőnek, hogy az 1600 községi tanítónak az 1400 felekezeti tanító magát kiszolgálta; — 4. a kath. tanító egyletek céljaival és renoméjával sem tartom összeegyeztethetőnek ezek alapján, hogy „Eötvös-alap-bizottságokat“ alkossanak s a közös iskolások árvaházára adakozzanak és gyűjtsenek akkor, midőn ily czélú kath. alappal nem rendelkeznek, de igen könnyen rendelkezhetnek.

Az *erkölcsi nyereség* pedig ezen alap létrehozásából az lenne, hogy először is *praegnans kifejezést nyerne abban a kath. tanító egyletek összetartása*, és továbbá a koronként fölmerülő elvi jelentőségű kérdések okvetlenül *egy táborban fogják a kath. tanítói fiakat találni* stb. Hogy pedig mennyire szükséges napjainkban e téren is *tömörölnünk, sorakoznunk*, azt hiszem, fölösleges bővebben is indokolni. — A győzelemre csak akkor lehet remény és kilátás, ha legalább is egyenlő teyverek méretnek össze. Egy fegyvermelzetlen hadserget egy jól rendezett kis csapat is képes posztóijának elhagyására kényszeríteni.

Az elmondottak után nincs egyéb hátra, mint a legmelegebben fölhívni az erdélyrészi kath. tanítóegyleteket, hogy a megpendített eszme iránt közönyösek ne maradjanak, hanem azt lelkesen felkarolván, közreműködésükkel törekedjenek odahatni, hogy az minél hamarább testet nyerjen és így a tervbe vett „országos Kubinszky-alap“ valóban „országos“ legyen, átölelvén mindkét testvér hazát. A netáni hozzászólásoknak lapunk tere mindig nyitva áll.

Aquinói Sz. Tamás napján.

(Márcz. 7.)

XIII. Leo szentatyánk kiváló bölcsességének nem kis jele amaz erély s elszánt tevékenység, melyet a kath. tudomány emelése céljából a józan bölcsészet ujjáélesztésére mindegyre kifejt. Mióta Szt. Péter széken dicsően uralkodik, nem mult el nap, melyen élő vagy irott szóval fiait a kath. tudomány ápolására hathatósan tette nem sarkalta volna. Nagyszerű, s a tudomány által azelőtt soha nem tapasztalt nyilvánulását adta bölcs szándékainak, midőn az „Aeterni Patris“ encyclikát világnak indította s kijelölte benne, mint előtte soha más, az utat, a módot, melylyel szent törekvéseinek megvalósításához bizton hozzá foghatni. Egy nagy nevet hangoztatott benne, mely gyámolítson; szt. Tamást az angyali tudort áitította a célbavett reformok élére.

A szentatyá ily tetterős szándokai az egyház ellenében megütközésre találtak. A tudományt vélték a

kor műveltjei bennök lealázva; megújítva ugyanis nem kisereszt a „középkor rothadt állapotját“, s visszatérve a tudományt ama sötétségbe, (!) melyből az újabb korhajnánál csak nagy nehezen bontakozhatott ki. Tudták, hogy mily ismerveit, mily forrását, mily más fogalmát s rendszerét a tudománynak szolgáltatja elénkbe Szt. Tamás; tudták, hogy megtanít számbavenni az újabb tudomány eredményeit, érezni gyöngeségét, megválni az engedékenységtől, melylyel hibáira nézve mindedig lehettünk s voltunk.

Szent Tamás a hívők szemében: segítő gyógyszer, a hit megváltója. — Ha, kik művelődési fokuk s helyzetüket felfogva, az eszmét, mely Szent Tamás tudományos rendszere s bölcselétében mennyei lángként elénkbe tűnik, követik, biztos s mielőbbi diadalra jutattják a napjainkban nélkülözött erkölcsi elvet, való hitet, s józan műveltséget.

Itéljük!

Szent Tamás egész életfolyamatát, mint kortársai s közülök kiválólag Tolomeus állítják, nyugodtság, béke, szelid fenség jellemzik. Oly boldog ő, szive-lelke folyton oly derült, hogy az ég örömeit éldelő s Isten látásában végkép elmerült mennyei Angyalnak hinnéd őt Nem látod itt az élet küzdelmét; nem látod itt a harczot, mely egy Szent Agostont, egy aostai Szent Anselmet önmagára való folytonos örködés s éberségre kész. Legkisebb szenvedély nem zavarja lelke nyugalomát; oly könnyen gyakorolja az erényt, mintha csak fáradságába sem kerülne. Szereti embertársait, közöttük munkál, küzd, s hevül ő értők, de szellemének tisztaságával messze föléjük száll, nem e világon téved. Sokszor feledi ő az álmot; sokszor a tápot, — Regináld barátja őrszi s figyelmezteti őt. Hallja növenedéktársai mint gonyolják „néma ökörnek“, de nem szólal meg; egyszer azonban bölcs s nagy szavakra kel, s boldog Albert mesterét ily beszédre készíti; „Ökör vagy Tamás, de hangodtól majd a földkerekség fog visszhangzani.“ — A zárda magányát édesen érzi ő, szűk folyosóin járva kel, gondolva elmélyed, hosszú elmélkedésekben elidőz, — aztán figyelve ír, szorgosan irat, mi szemet sem ejt el a nyugodt s komoly kerest kincsekből. Nagy hatással van ő korának műveltségére, de nem tudja; szent Lajos francia király tanácsadóját tiszteli ő benne, de ő el nem ragadtatik; a királyi asztalnak nem egyszer vendége, ő feledi ezt, s kétszer is felkiált: „inveni argumentum“, „megvan az érv“. — Élte végnapjaiban már-már a halállal öllekzik, iszonyu lázzal küzködik, nem fejezheti be a „Summa theologicát“, mindazonáltal commentálja az „Énekék Énekét“, s tétlenül nem veszteget halála ágyán sem. Nyugodt volt jelleme, szelid s csöndes az élet zajában élete. — Elárulják ezt művei is, mert a gondolkodás nyugodtsága vonul azokon mindvégig át, szelid és hő érzelmeiktől gazdagon.

Korának élt Szent Tamás. Munkálkodása, halhatatlan műveiben nyilatkozó mély tudománya, korának fejlettségétől korántsem áll különválva, párhuzamban halad előre mindkettő. A 13. század, mely a keresz-

ténység világánál megifjult barbár népeket a való műveltség magaslatára vitte fel, Szent Tamásban egyedül is hűen van képviselve. Egységesítő ő önmagában korát, az e kort megelőző úgynevezett „hagyományos“ műveltséget. Műveiben összegyűjtve s rendezve mindazt, mi a nemesült emberi szellem való terméke, a szépnek, igaznak s jónak egyetemes, általános felfogása által összhangba hozza az egész művelt emberiséget, — pogány előkort a keresztény középkorral, és őt forrását tünteti fel minden tudományosság s szellemi fejlődés és haladásnak.

A hitetlenek elleni „Summájában,“ maga is úgy nyilatkozik, hogy ő korától független vagy azelőtt nem ismert tudományt nem ölel fel. Ő csak rendezni, csak egységesíteni. csak összegezni kíván. A bölcsnek tiszte — ugymond — rendezni a tudományt s megállapított igazságokat felkarolni azan viszony szerint, mely a megismert dolgok s azok legfőbb oka között öröktől fennáll.

Szent Tamás philosophiáját, tehát mint kora tudományának egységesítő s rendező tudományát véve szemügyre, két dolgot figyelünk meg: látjuk, mint száll az összes természet, — az egész ember tudásában az egyetemes fogalmak s elvekhez egyrészt, látjuk mint vonja le újra e magasb elvek nyomán egyenkint következtetéseit. Az elsőben a természet- s a benső ember cselekményeiből a lét okát, a megismerés forrását, a cselekvés szabályait tudja meg; a másikon a lét, a megismerés és a cselekvés elveinek alapján mindannak mi létezik, mi megismerhető s megtehető rendjét vitatja be.

Az anyagi tudor bölcsészeteének azon oldala, mely az egyedi dolgok megfigyeléséből egyetemes elvekhez jut el, hű világba helyezi tudománya alapját s forrását.

A természet, a látható dolgok rendje, főképp pedig az ember benső működése, az öntudat, ez azon alap, melyre Szent Tamás minden okoskodását fekteti. Követve Sokratest, Aristotelest, a szentatyákat, a dolgok végső s fő okát csakis magokban e dolgokban véli felismerhetőnek. Istent művei által mondja egyedül felfoghatónak. Foglalkozik ezért mindannyival, főképp azonban a szellem által kitüntetett emberrel, annál is inkább, mert a többi dolgok fölé kimagasló s az Istenneli hasonlóságát méltóbban magán hordó természete a többi létező dolgokra is világot vetve, megismerése magába zárja megismerését sok más dolognak is. — A tudomány ez alapja, s tekintve, mint indul abból ki mindannyiszor Szent Tamás, legjobban jellemzi őt mint philosophust. Maga ekkép nyilatkozik a bölcsész feladatáról: „In doctrina philosophiae, — ugymond — quae creaturas secundum se considerat et ex eis in Dei cognitionem perducit, prima est consideratio de creaturis et ultima de Deo; in doctrina vero fidei, quae creaturas nonnisi in ordine ad Deum considerat, prima est consideratio Dei et postmodum creatorum.“ (Summa contra Gentiles, liber II. c. IV.)

Az újabbkori philosophia nem így halad. Nem az

öntudatot, nem a dolgok megállapított rendjét követi, hanem a kételkedés elvét. Tudta Szent Tamás, hogy a philosophia önmagát tagadja meg, midőn a megismerés lehetőségén mintegy megütközik, s elmélés, kutatás helyett annak látja szükségét, hogy kételkedve akaratlanul is lehetetlenné váljék. Megfigyelte hát az emberi tehetéseket, észrevette ezek működését, tárgyát, kerülte a tévelyt, ellentétben a mai kor vak dogmatizmusával, mely a be nem ismert de általa még is annak vallott igazság utjain kíván járni, — ellentétben a Scepticismussal, mely az ésszel az észet tagadja, s be nem vitatott igaztalan eszmék alapján a gondolkodás lehetőségét vonja kétségbe. — Műveiben mindenütt Szent Ágoston s Aristoteles nyomdokain haladva, nyíltan kimondja az emberi ész bizonyosságát, az érzékek által tárgyilag gyakorolt igaz megismerést, s megállapítja, hogy a tévely nem az az emberi ésszel veleszületett, hanem csakis illetéktelen szabad ítéletek alapján szokott esetleg az ember ész fatyukinövése gyanánt mutatkozni.

(Folyt. köv.)

Főmagasságu Haynald Lajos

kalocsai bibornok-érsek ő eminentiája 1883. évi január 25-én kelt körlevele.

Nincs ország, nincs állam a földgömbön, a hol a különböző vallás és nemzetiségek, úgy a legrégebb időkben, mint jelen korunkban szabadabban gyakorolhatták volna jogaikat, mint Máriaországában. Nincs nemzet, ki loyálisabban bánt volna és bána a közte élő különféle nemzetiségekkel mint a magyar, ezt tanúsítja a történet minden lapja. Nem kívánta erőszakkal és hatalommal magába olvasztani azokat, nem zárta ki a politikai jogok élvezetéből és gyakorlatából, hanem testvéri karokkal ölelte magához, s úgy a múlt időkben, mint a jelen korban utat és módot kívánt nyújtani e hon minden fiának, hogy kiképezhesse magát arra, hogy kedves hazáknak nem csak egyszerű polgára, hanem legfőbb tisztviselője is lehessen. Mit csak úgy érhet el bárki is, ha az állam hivatalos nyelvét bírja, s ezért rendeltetett el, hogy a nem magyarajku népiskolákban is a magyar nyelvtan taníttassék. Ezt a higgadtan és józanon gondolkozók el is ismerték, mint másként nem tehet az, ki szíven hordja az ország és egyesek jóllétét, kivéven egy néhány szájhóat, agitátort, mint a „Schulvereinokat“ és a „Dáko-románságra“ törekvőket, kik köbvevetőleg legyen mondva, szeretnének a zavarosan halászni. De ők a nemzetiségek érzelmeit korántsem képviselik, mit élénken tanúsít egyrésztől az, hogy tömegesen viszik úgy a románok, izraeliták, németek és más nemzetek miveltjei és egyszerű polgárai fiaikat olyan intézetekbe, hol a magyar nyelvet azok megtanulhatják; másrésztől pedig a vallás- és közoktatásügyi minister ur ő nagyméltósága által évenként rendezett magyarnyelvi póttanfolyamokon megjelent más nemzetiségű tanítók nagy száma, kik versenyezve törekedtek zengzetes nyelvünket megtanulni, hogy így aztán ők is tanítványaikat képesek legyenek az államnyelvére oktatni. S ha ez így halad, úgy egy tized alatt nem lesz egy hely-

ség is hazánkban, hol az állam nyelvét tanítani képes tanító ne lenne.

A nem-magyarajku népiskolákban elrendeltetvén a magyarnyelv tanítása, önként merült fel azon kérdés, hogy honnan vétessenek a magyar nyelv tanítására a kellő órák anélkül, hogy a tanórák számát szaporítani kellene, és miként lehet a püspöki tantervet a miniszteri rendelettel összeegyeztetni. Erre nézve Kalocsa bíboros érseke Főmagasságu Dr. Haynald Lajos ő eminentiája folyó év január 25-én, egy főpásztori körlevelet bocsátott ki, melyben szabályozza a magyar nyelv tanítását a nem magyarajku népiskolákban és annak mikénti keresztül vitelére utasításokat ad. E magas körlevelet oly fontosnak tartjuk és közérdekűnek, hogy ezt e lapok hasábjain közölni és azzal annak olvasóit megismertetni elodázhatatlan kötelességünknek tartottuk, annyiaval is inkább, mivel teljesen hisszük és reméljük, hogy ezt nem csak hazánk főpapjai, hanem még a kormány is elfogadandja.

Ő eminentiájának utasítása e részben a következő:

„Hogy a túlterhelés elkerültessek, de a magyar nyelv tanítására a miniszterium által különben is minimum gyanánt kötelezőleg előírt tanórák okvetetlenül betartassanak: a püspök-kari tanterveknek elodázhatatlanul szükségessé vált módosításával minden egyes tanító által készítendő külön-külön s lehetőleg részletes tantervek óraszámának helyes kombinációjánál irányul szolgáljanak a következő nézpontok.

1. A túlterhelés elkerülése tekintetéből:

a) Az ugynevezett anyanyelvi oktatásból lehet, sőt kell is hetenkint s osztályonként egy órát leütni. Az ezen tárgyra fordított órák száma eddig indokolt volt, most azonban, midőn a magyar nyelv tanítása az anyanyelven is eszközönlendő beszéd és értelem gyakorlatokkal együttesen kell hogy történjék, ezen elválaszthatatlan kapocs miatt az anyanyelvi oktatás óráinak leszállítása az előrendő taneredmény minden csorbitása nélkül eszközölhető.

b) A számtan tanítására fordított órák is bizonyos, nem jelentékeny mérvben leszállítandók. Ezen leszállítás azzal indokolható, hogy az együttfigyelés helyes keresztülvitelével és a csendes foglalkozásra szánt példák czélszerű kiválasztásával az órák megkevesbitése nagyrészben helyreüthető.

c) Legjelentékenyebb óraapasztás eszközönlendő az ugynevezett közhasznu ismereteknél, a földrajz, történelem, alkotmánytan, természetrajz, természettan és vegytan tantárgyainál. Ezekre nézve egy és két tanítóval bíró népiskolákban elrendelem, hogy az idevonatkozó ismeretek, főkép a beszéd- és értelemgyakorlatok s az olvasókönyvek alapján közöltessenek és ezen ismeretek rendbeszedésére, illetőleg némi kiegészítésére tárgycsoportok szerint egy csoportnak véve a földrajzot, történelmet és alkotmánytant, — másik csoportnak véve: természetrajzot, természettant és vegytant — heti egy-egy, illetőleg két-két óra fordítassék különben is ezen ismeretek nem mennyiség, hanem minőségileg levén fontosak a tanulóra nézve, anyaguknak a legcsekélyebbre való leszállítása igen könnyen eszközölhető.

De hogy ez minél sikeresebben történhessék, a józan és alapos képzésrovására sajuálandó mérvben elterjedt szak-

könyvecskéket népiskoláimból ezennel szigoruan kitiltom és meghagyom, hogy a közhasznú ismeretek, főleg az egy és két tanítóval bíró iskolákban, kizárólag alkalmas s felsőbb ségileg jóváhagyott olvasókönyvek alapján közvetíttessenek; teszem pedig ezt az imént említett főkön kívül annál is inkább, mivel a helyes irányú legjelesebb szakférfiak által ép úgy, mint a kérdés alatt álló miniszteri tantervben is a szakkönyvecskéik használata határozottan el van ítélve. A több tanítóval bíró iskolákban az elrendelt tárgycsoportosítás ugyan elejthető, de a túlterhelés elkerülése végett a tanórák száma mindenesetre apasztandó.

Jegyzet. Önmagától értetik, hogy a szakkönyvecskékre vonatkozó eme rendeletem hason-természetű okok miatt, az egy és két tanítóval bíró tisztán magyarajkú iskolákra is kiterjed.

d) A rajzolás és szépírás mint általános emberi képzésre szánt művészeti tárgyak, a népiskola viszonyainak jobban megfigyelése mellett nagyobb óraszámra alig méltathatók, és céljük a csendes foglalkozásul feladott gyakorlatok helyes kezelése által is elérhető. A miért is hetenkint szintén egyórával leszállítandók.

e) Az éneknél és testgyakorlatoknál a miniszteri tanterv egészen követhető, mint a melyben az osztályok csoportosítása által ezen tantárgyak óráinak száma lényegesen le van szállítva.

2. A magyar nyelv tanítására a miniszteri rendeletben megállapított órászámát mindenesetre egészen megtartandó, annál is inkább, mert az úgy mint „minimum” követellettik, s a magyar nyelv ismeretének terjesztése hazafias ügy lévén, teljes pártolásra méltó s minden kerülendő, mi azon jogos panaszra adhatna okot vagy alkalmat, mintha éppen katolikus népiskoláink nem teljesítenék nemzeti kötele-ségüket.

Ezen előrebocsátott és kellőleg indokolt irányelvek s nézponatok szemelőtt tartásával a püspökkari tanterv heti óraszámának módosítása, illetve a nem magyar ajkú népiskolák számára kiadott miniszteri tantervvel való kiegyeztetése nem leendő oly nehéz feladat, egymond a főpásztori körlevél, melyet jóakarát és értelem a helyi körülmények számbavételével sikeresen meg nem oldhatnának.

Íme a tudós főpap egytelől mily praktikusán gyakorlatilag mutatja meg a módot és utat, hogy hogyan kell a népiskolákban az időt fölhasználni az öszpontosítás által; másfelől pedig a gomba módra terjedő, nagyobb részben selejtes népiskolai szakkönyvecskéik romboló hatása elé gátot vet, illetőleg emel. Nincs egyén hazánkban, ki a népnevelés ügyével foglalkozik, hogy ne tudná azt, mily jelentékeny számban jelentek meg az utóbbi években a népiskolai szakkönyvek, úgy, hogy egy alkalommal *Bárány Gyula* bírálatát ezen fontos szavakkal kezdte meg: „*Ma holnap megérjük, hogy Magyarországon az lesz a legjelesebb tanító, ki tankönyvet nem ír.* S hogy ezen szakkönyvek mily badar és a valósággal homlokegyenest ellenkező dolgokat foglalnak magukban, álljon itt a sok közül egyik legelterjedtebb szakkönyvből: „*Első oktatás a földrajzból*”, írta *Kuttner Sándor* és sajtó alá készítette *Mayer Miksa*. [A

33-ik lapon ez áll: „*Károly (vagy Gyula) Fehérvár, város és erősség a Maros és vasut mellett, 9000 lakóval. Van itt négy gymnasium, csillagda, könyvtár, gyűjtemények. Ipara és kereskedése jelentékeny. Nagy Enyed mv. 6000 lakossal, a Maros m., a Bethlenféle híres ref. collegium érdekes régiség gyűjteménnyel és könyvtárral, tanítóképezde, gör. kath. gymnasium stb. Tovább megint a 34-dik lapon *Dicső-Szent-Márton* megyeházzal, gymnasium-mal. Ugy hiszem nincs miért tovább folytatnom, ezekből is meglehet itélni, hogyha hazánkról is ily ferde ismereteket terjeszt, akkor a távoli Braziliáról vagy Patagoniáról mily hiteles és hü leírással lehet teli.*

Valóban szeretném, ha minden tanító a bitoros főpap ezen utasítását mind saját lakházában, mind iskolájában aranykötetben foglalva fölfüggesztené, hogy így mindig szemelőtt lévén tanításában a szerint járjon el. Mert ha ez utasítás szerint tanítunk, csak is akkor fogunk megfelelni ezen paedagogiai főelvnek: „*Ne az iskolának, hanem az életnek taníts!*” S ekkor teljeseedik be a nagy látnok Gróf *Széchenyi István* eme jóslata: „*Magyarország nem volt, hanem lesz!*”

Könczey Sándor.

T A R C S A.

Modern nevelés.

(Mese.)

Nem volt tul az Operenczián

S tán nem is nagy rég történt:

Iksz országban ember s állat

Együtt hozta a törvényt,

Földet együtt birt s örvényt.

Hivatalban megosztóziak:

Kecske őrzött káposztát,

A piócza bankot gründolt,

Lajhár horáta a postát,

Ingyen kapta ló kosztját.

Vaktyuk bíró, sakter író;

Gój is nyert gróf koronát;

Rák coupont szelt, hős csepüt nyelt,

Ebre biztak szalonát,

Pincsre urnő szalonát,

Szarka volt ott a pénztárnok,

Tanféri a denevér,

Róka ült a bársonyszékbe,

Csiga volt az indzsenér,

No az ember meg zsellér.

Lón pedig, hogy gyűlésre hitt

Zeus embert s állatot,

Mert szülöttük nevelése

Kritikát nem állhatott.

Türhetetlen állapot.

„Gyűlésünknek vezérférfít

Jó Zeus magad adjsza már.”

„Küldök, kinek hírfényéhez
Az öreg nap kapcza már.“
S ki ez más, mint a számár?!

Iskolákról értekeznek, —
Fölmerül sok vélemény,
„Magzatinkat közösen kell
Tanitatni vélem én,“
Mond az öszvér és a mén.

Szól az ember: „Mert minden faj
Ön előnyét ön hiját
Jobban tudja: hadd tanítsa
Mindenik faj önfját,
Sas nevelje ifiát.“

„Doktor polczra majom ül fel;
Ökrök napi díjt nyernek;
Engedjétek legalább mi,
Ha miénk már a gyermek
Hadd neveljük embernek.“

„Abczug“ ordit a patásrend,
Tájékoznak dühtől mind.
Argumentum bothoz nyul most
A számár föláll s köhint;
Elnök csönget csöndre int.

„Csitt! kuss! hess! hujj! sitcz! hecscl! czibal
Csürhe ember s állatok,
Én számár mint meghitt küldött
Szóllalok föl nálatok,
Ne mozduljon állatok.

„Hallja kentek emberfajta,
— Mi mondjuk fél istenek: —
Kendteknek, mint ilyeneknek
Iskoláik nincsenek,
Hogy ott konkolyt hintsenek!“

„Csak nekünk van iskolánk, hisz
Ezt mutatja, hogy — hamár
Argument kell, — mint ifjakhoz
Igy szólt hozzánk a tanár:
„Oh te csacsi!“ „oh számár!“

„Mily dicső, ha farkast, bárányt,
— S ez mutatja nagy lelkünk —
Ha szemitát s nem szemitát
Közös olba fektetünk,
Egy vályuban étetünk.“

„Igy az ember hozzánk modern
Tudományban lesz hason:
Igy szint vált mint kameleon,
Mint a kigyó csusz hason,
Vagy hajlong mint a majom.“

Lett zaj. Önnön ékes nyelvé
Ordit vagy bög mindenik,
Varju krákog, récze hápog,
A krokodil könyezik,
Ujságban rá czikkezik.

Hosszu orral szétugornak,
Lud sem győzött, disznó se.
Czél elérve: por felverve,
Nesze fogd meg: semmise!
Ugy-e furcsa egy mese?

* * *

Ily gyűléssel bölcs Jupiter azt nyeréd:
Fecske fészket elfoglalta a veréb!
Tojás tyukkal nevelésről disputál.
Rut kakukkot kis fészkeben cziz táplál
Uznyi réczét a kotlóstyuk oktatja,
Romulust meg farkasanya szoptatja.
S míg a béka kis porontya nagy kényben
Sütkérezik és ficzkázdo napfényben:
Emberfiut közösolba visz hajon,
Hogy ott maga nevelje föl a majom.

Bánda Vasul.

Kisebb közlemények.

— **Heti körszemle.** *Ítthon.* A képviselőház egy-két napi vita után febr. 23-iki ülésében némi módosításokkal elfogadta „a fegyver és vadászatról“ szóló új t. javaslatot. — Másnap napirendre kerültek a bukovinai és romániai csángómagyarok hazatelepítése ügyében benyújtott kérvények. Erre nézve a ház elfogadta a kérvényi bizottság következő javaslatát: „Ezen különös figyelmet érdemlő kérvények pártolólág adatnak ki a miniszerelnök utján a kormánynak.“ A 26-iki ülésen tárgyalattak és el is fogadtattak „a Magyar- és Horvátországok között, az 1880. évig eszközölt le- számolás megvizsgálásáról“ szóló zárszámadási bizottsági jelentés, és a „tiszaí és szegedi kölcsönről“ szóló 1880-ik 20. t. czikk 32. §-ának módosításáról“ szóló törvényjavaslat. — *A polgári és katonai hatóságok közötti levelezésnél használandó nyelv megállapítására* nézve tárgyalások folynak a magyar kormány és a közös hadügyminiszter között.

— **Olaszország.** IX. Pius pápa szivét a napokban helyezték el a vaticáni bazilika kriptájában a Stuartok sirja mellé. — *A legközelebbi pápai consistorium* virágvasárnap előtti hétre tüzetett ki. — *Az orosz és angol kormány* felkérték pápa ő Szentségét a fölforgató elemek elleni föllépésére.

— **Franciaország.** Az új miniszterium sok vajadás után csakugyan megalakult Ferry elnöklete alatt. Az új kormány közigazgatási uton akarja végrehajtani a trónkövetelők ellen azt, mit törvényhozás utján nem sikerült s egy ministerium életébe került. A hadseregben szolgáló herczegek elbocsáttatván „disponibilis állapotba“ helyeztettek. Chartres hg. ezredparancsnokkal ezen rendelet Rouenban febr. 26-án éjfélt után 2 órakor közöltetett, ki egy ezredparancsban bucsuzott el ezredétől.

— **Németország.** Az összes lapok szösszerint közölték már Ő Szentsége két levelét Vilmos császárhoz az egyház-politikai viszály megszüntetése érdekében. Vilmos császár már válaszolt az utóbbi levélre is, melynek

tartalma csak ezután jöhet nyilvánosságra. — Nem különben Schlözer porosz követ és Jakobini bib.-államtitkár között is jegyzékváltások folynak ugyanazon ügyben. — A *birodalmi gyűlésen* a napokban tárgyalott a kultusbudget, melyben a centrupárt vezér férfiai elragadó ékesszólással és megfélemlíthetetlen bátorsággal mutatták ki a kormány kétszínű sőt ellenségés eljárását a vallási ügyekben, daczára a pápa és Vilmos császár között folyó s az egyházi béke visszaállítását célzó levelezésnek,

Irodalom.

— „A Kath. Theol. Folyóirat“ ügyében.

A mire előre számítani lehetett, az a „Katholikus Theol. Folyóirat“ előf. felhívásának szétküldése után, pár hét alatt minden reclam nélkül, a legnagyobb csendben megvalósult. Magyarország katolikus papsága a fővárosban megjelenendő kath. theologiai szakközlöny ügyét gyorsan, lelkesen felkarolta. Előfizetők kellő számban jelentkeztek; munkálkodásra a legjobb erők nemes versenyre kelve vállalkoztak. Jele, hogy a folyóirat a szükségletnek, közóhajknak felel meg.

Sokat köszönhet az új lap mindenesetre kegyelmes főpásztorainknak, kik főpásztori körleveleikben meleg érdeklődéssel emlékeztek meg róla. Legyen szabad ezuttal csak az ország nagytudományu biboros áldornagyanak buzdító szavaira szorítkoznunk. „Tekintettel azon haszonra, így ír ő eminentiája 1882. decz. 31-én kelt körlevelében, melylyel az ily komoly irányu lapoknak olvasása összekötve van s melyeknek nagyrészt tulajdonítható a hittudományok virágzása a külföldön, nem kételkedem, hogy a hittudományokat kedvelő tő papság tömegesen sorakozni fog az új folyóirat zászlója körül, mely egész évre fönnevezett szerkesztőnél (Budapesten, stáció-utca 55. sz. a.) 5 frton rendelhető meg, ki a segédlelkészeket és szegényebb ellátásu paptársait a terjedelmes előf. felhívásban felsorolt egyéb kedvezményekben is részesíti“

Nyomdaja a lapnak az egyetemi nyomda lesz, miben a t. olvasó közönég teljes kezességet bír a lap szövegének correctsége és kiállításának disze iránt.

Megjelenési idejére nézve, évnegyedes laplevén, egyelőre, t. i. legalább az első évfolyam tartamára, következő sor lón megállapítva: Az I. füzet meg fog jelenni márcziusban, a II. júniusban, a III. szeptemberben, a IV. deczemberben.

Mint hogy fölös példány csak igen kevés lesz nyomtatva, szolgáljon e nyilatkozat egyszersmind fig yelmeztetésül azon t. paptársainknak, kik a folyóiratot járattni óhajtják, de még azt meg nem rendelték, hogy eziránt márczius 20-ig nyilatkozni sziveskedjenek, annál is inkább, mert a fölös példányok kedvezmény mellett nem lesznek kaphatók. Kelt Budapesten, 1883. febr. 23-án. A Kath. Theol. Folyóirat szerkesztősége. Stáció-utca 55.

— Megjelent az „**Önügývéd**“ 19-ik füzeté. (Irta Knorr Alajos, kiadja ifj. Nagel Ottó Budapesten. [Nemzeti színház bérháza.) E füzetben a szerző folytatja a hagyatéki eljárás ismertetését, s azzal áttér a gyámság és gondnokság szabályaira. Továbbá tárgyalja a gyermekek és szülők közti viszonyt, ismerteti a törvényes gyermekek jogait, a törvényesítéseseteit és

az örökbefogadás módját, végre közli a bírói letétek körüli szabályokat. E dus tartalmu füzet ára 30 kr.

— Megjelent és beküldetett: „**Egy év Párisban vagy az énk ellenmondásai**.“ Irta **M. H.** kanonok, francziából fordította **Csicsáky Imre**. Ára 1 frt. A francia szerzők kiváló ügyességet tanusítanak az elvont hittani igazságoknak élvezetes alakban való előállításához. Elég utalnunk a „Kereszténység szelleme“ című remekmű hallhatatlan szerzőjére, Chateaubriandra s Bougang Emil orleansi püspöki helynökre a „Kereszténység és korunk“ hirneves szerzőjére. E művekhez méltán csatlakozik a jelen munka is, mely a keresztény vallásnak remek apológiáját képezi szellemes modorban előadva. Szerző e művében az elbeszélő formát használja s ez által elejét veszi a száraz unalmasságnak s lebilincselő érdekességet kölcsönöz a közbeszött hitigazságoknak. A fordítás, mely folyamatossgával megfelel az eredeti könnyedségének, dicséretére válik a széptehetségű fiatal papnak, ki az áttételt eszközölte. Különösen a közbeszött versek fordításában meglátszik a szép reményekre jogosító költői tehetség.

A mű, mely nagyságos és főtisztelendő dr. Csicsáky József prépost-lebáncsnak van ajánlva, kétélő fiatal embereknek nagyon alkalomszerű ajándék. Kapható Szűcs és társa könyvkereskedésében Budapest.

— Megjelent „**A Házibarát**“ szépirodalmi képes lap 33-ik füzeté. Szerkeszti Mártonffy Frigyes. Egyesfüzet ára 15 kr. — Bécs Maxim-Strasse. 3.

— Megjelent és beküldetett „**Gyóntatási intelmek és elg-tételek**.“ Irta **Röggel** Alajos. Német szövegből magyarítá **Nogely István** nagyváradi egyházmegyei szentszéki ülnök, képezdeitanár és hitelmez. Második kiadás. Eger, Szoicsányi Gyula tulajdona. 1883. Ára 1 frt 50 kr. Bővebben fogjuk ismertetni

A napi események köréből.

— **Személyzetiek.** Püspök urunk ő nagyméltósága *Beke Antal* theologus kanonok urat az örkanonokságra, *Kardos Ignác* mesterkanonokot a fűesperi kanonokságra, *Kapátán Márton* idősb. iskolás kanonokot a theologus kanonokságra és *Fabrian Sándor* ifjabb iskolás kanonokot a mester kanonokságra fokozatosan előléptetni méltotztván; az ekként megürült idősb iskolás kanonokságra s egyszersmind oldalkanonokká *Kolosa Antal* cz. prépostot és püspöki irodai igazgatót, az ifjabb iskolás kanonokságra pedig *Balog Elek* pápai kamarást és papneveldei igazgatót kegyeskedett kinevezni. Fogadják ő nagyságaik, főkép pedig az ujonnan kinevezett két kanonok ur szívből fakadt üdvözlő tünket. Öszinte lélekkel kívánjuk: Ad multos annos!

— **Áthelyezés.** Fodor László kaáli lelkész hasonló minőségben Dobrára helyezettét át.

— **Installatió.** Az előléptetett és ujonnan kinevezett kanonok urak installatiója, miként értesülünk márcz. 10-én fog a székesegyházban végbemenni.

— **Jelentjük t. olvasóinknak,** hogy XIII. Leo pápa ő Szentsége pápai működésének actáiból a 2-ik kötet épen most hagyta el a sajtót. Diszes kiállításban, több, mint 500 lapon magában foglalja ő Szentségének 1880—81-iki actáit.

— **Autonom jogaink veszélyben.** Mire e sorok napvilágot látnak már javában fog folyni a discussio az újból szövegezett középtanodai törvényjavaslat fölött a képviselőházban. És fájdalommal kell konstatálnunk, hogy ezen ujjabb szövegű javaslat is az erdélyi rom. kath. Status autonom középiskoláira nézve épúgy sérelmes, mint pórul járt elődje. A legmegbízhatóbb helyről ugyanis úgy vagyunk értesítve, hogy a

javaslatnak újabb szövegezésénél is az erd. r. k. Statusnak ez ügyben az országgyűléshez intézett tavalyi följirata figyelmen kívül hagyatott, az abban kifejtett jogos kívánalom tekintetbe nem vétetett; mert az erd. r. k. középiskolákról ezen újabb javaslat is, mint autonóm iskolákról sehöl említést nem tesz, hanem mint olyanokról beszél általában, melyek a közoktatásügyi miniszter rendelkezése és közvetlen vezetése alatt állanak. Ez autonómiának erőszakos megsértése, autonomicus jogainknak törvényellenes confiscálása. Miért is nem lön elmulasztva az illetékes helyen minden lehető megtenni arra nézve, hogy legalább a javaslat tárgyalása alkalmával ezen ismételt sérelem orvosoltassék s megtámadott jogaink érélyesen megvédelmezretvén, habár utólagosan is, érvényre emeltessenek. — Mi bizunk és remélünk a t. képviselőház jogérzetében, bárha csak a közelmúlt eseményei is nagy és legyőzhetlen aggálylyal töltik el lelkünket.

Nyilvános hálaköszönés. Nagyméltóságú Lőnhart Ferenc püspök urunk ő Excája főpásztori kegyessége és atyai gondoskodása melegítő sugarai áldást osztva terjednek szét egyház megyéjére, s miként a közeledő nap melengető sugarainak érintésére új élet fakad a kihalni látszó természetben: úgy ébrednek a jótékonyág által érintett szivekben a hála tisztá érzelmei. Ily hálaérzelem fakadoz s lép a nyilvánosság terére alulírottak sziveiből is, kik a kegyelmes Főpásztor atyai gondoskodása folytán azon szerencsében részesültünk, hogy mint szegényebb állapotú lelkészek a „Magyar-korona“ című kath. nagy napilapot olvashatjuk. Isten fizesse meg a kegyelmes Főpásztor urnak ezen ránk nézve valóban szükségelt s általunk eléggé meg nem köszönhető jótékonyágát! Áldja meg hosszas, boldog élettel, hogy az erdélyi egyházmegye sokáig örvendhessen kegyesszívű püspökében s élvezhesse főpásztori áldásait! — Vécske, Bordos, Egrestő, febr. 14. 1883. *Csiszér János. Puskás Alajos. Szántó Viktor.*

Jótékonyág. Nsgs Fábán Sántor székesegyházi kanonok, főgymnasiumi s tápintézeti Igazgató ur a helyi szent Ferenciek templomát díszes egyházi készletekkel örvendeztette meg a napokban; a miért úgy a szerzetes ház, mint a rendtartomány nevében, hálás köszönetét fejezi ki. — a házfőnökség.

— A gyávák érdemjele. A cserkeszek nem a hősokeket és bátrakat tisztelik meg érdemjelekkel, hanem a gyávákat és félenkeket. — A hősiesség és bátorság ugyanis náluk oly természetes valami, mit kitüntetésre méltónak nem tartanak, de a félenkség oly ritka tulajdon, mit kell, hogy érdemlegesen megtiszteljenek. Az érdemjel egy kerekre metszett bőr darabból áll, mit az illetőknek hátukra varnak. Az ily érdemjelt viselőnek nem szabad magát nyilvános női társaságban láttatni, s csatában is az „enfant perdus“-ok csapatjában van helye.

— Egy császári tréfa. I. Rudolf császár több jeles tulajdonságai mellett nagy adagban bírta a kedélyeséget is s nemcsak maga tréfált örömet, hanem az élcezes gondolatokat másoknál is szeretete. A régiebb történetírók ezt így fejezték ki: „Rudolf császár szeretett duzzogni; vagy Rudolf kedélyes duzzogó ur vala.“ Egykor egyik német birodalmi városnak két követe jelent meg az udvarnál, kik bizonyos fontos és sürgős ügyben segélyért folyamodtak. Midőn a terembe léptek, legelőször is az tünt föl a kedélyes császárnak, hogy egyiknek fekete szakálla és szürke fűrtel vannak. A császár, kérésüket jogosnak találta, pártfogásról is biztosítá őket s azt válaszolta, hogy rögtön segélyt szolgáltat, ha fejük és szakálluk különbségét érdeklőleg megnyugtató választ adnak. A szürke szakállu ezt válaszolta: „Legkegyelmesebb császár! hogy szakállam szürke, fejem pedig fekete, oka az, hogy főgondom volt számnak mikénti alkalmazása s levék előbb szám körül, mint fejem szürke.“ A fehér fejű pedig így szóla: „Hajszálaimat születésemkor hoztam magammal, szakállamat azonban husz évvel később nyertem s így nem esoda, ha szakállam, mely husz évvel fiatalabb, feketen maradt.“

— Bók. Midőn Löwe, a kitünő színész, egyik szerepében minden szívet lekésedésre ragadott, egy színész rendkívüli bókot akarván mondani, így szólt hozzá: „Mindig bebizonyul, hogy az oroszlan (Löwe) az állatok királya.“

— Mit alapítanak az európaik az elfoglalt új tartományokban legelőször? Az angol fellegvárat, a hollandi bankházat, az olasz templomot, a spanyol klastromot, a német vendégfogadót, a francia táncztermet.

— Az erdélyi r. k. irodalmi társulat pénztárába fizettek: Lukácsfy Manó, ptg. 1883-ra 5 frt. Török Bertalan, ptg. 1878-ra 1 frt 25 kr. 1881-re 5 frt. 1882-re 3 frt 75 kr. Harmath Lajos, ptg. 1880-ra 5 frt. 1881-re 5 frt. 1882-re 5 frt. Lőrincz Ferencz, elf. 1882-re 2 frt. Bubla Károly, elf. 1880-ra 1 frt. 1881-re 4 frt. Komparti Agoston, ptg. 1882-re 5 frt. Pál Gergely, ptg. 1883-ra 2 frt. Kererü József, ptg. 1882-re 5 frt. Kimpek Flórián, elf. 1882-re 4 frt. Dr. Fülöp Adorján, rtg. 1882-re 2 frt. Roszkosni Elek, ptg. 1882-re 5 frt. Mayer József, ptg. 1882-re 5 frt. Dr. Csösz Imre, elf. 1882-re 2 frt. 1883-ra 2 frt. Schenk József, ptg. 1882-re 5 frt. Tamásy Áron, rtg. 1883-ra 2 frt. Bakó Elek, elf. 1882-re 3 frt. Ferenczy Károly, rtg. 1883-ra 2 frt. Pakó János, ptg. 1883-ra 5 frt. Varga Ferencz, elf. 1882-re 4 frt. 1883-ra 4 frt. Onderkó Sándor, rtg. 1882-re 2 frt. Fülöp Alajos, rtg. 1883-ra 2 frt. Bardocz Mihály, rtg. 1882-re 2 frt. Pál Kálmán, elf. 1883-ra 2 frt. Puskás Tamás, elf. 1882-re 4 frt. Jancsó Ernő, rtg. 1883-ra 2 frt. Balázs János, rtg. 1883-ra 2 frt. Bardocz István, elf. 1882-re 2 frt. Kovács Simon, pártoló és rendes tag 1883-ra 7 frt. Janowszky József, elf. 1881-re 2 frt. 1882-re 4 frt. Pap János, rtg. 1883-ra 2 frt. Barabás Rajmond, elf. 1882-re 3 frt. Baraczy Albert, ptg. 1882-re 5 frt.

Kiadja: Az erdélyi r. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.
Szerkesztőtársak: BALOGH IGNACZ, Dr. CSERNI BÉLA, FABIÁN SÁNDOR, STRAUBERT ÖDÖN.

Nyomatott a püsp. lye. nyomda gyorsasajtóján (Klüger Benál.)